

COVID-19 – NULÄGESBEKRIVNING ARBETSMARKNAD & EKONOMI, STOCKHOLMS LÄN

Denna promemoria beskriver Länsstyrelsens övergripande bedömning av nuläget och förväntade konsekvenser på länets arbetsmarknad och regionala näringsliv till följd av Covid-19-pandemin. Det är en uppdaterad och delvis utbyggd version av den promemoria (daterad 19 mars) som tidigare har distribuerats och som är publicerad på Länsstyrelsens webbplats.

Kraften i nedgången är alltså svårbedömd. Sammanfattningsvis kan det ändå konstateras att de signaler som Länsstyrelsen tar del av vittnar om ett mer eller mindre katastrofalt läge bland många av länets företagare och arbetsgivare. Tidig statistik indikerar även att Stockholms län har drabbats i högre utsträckning än övriga riket. Det kan bland annat förklaras av en större smittspridning och länets näringsprofil med en tydlig tyngdpunkt i tjänstesektorn. Tidigare konjunktursvängningar antyder också att huvudstadsregionen ofta ligger före övriga riket i såväl nedgång som uppgång. Promemorian gör inga ambitioner på att vara heltäckande och har tagits fram vid Avdelningen för Hållbar tillväxt.

INTERNATIONELL UTBLICK

Internationella organisationer som OECD har bedömt den ekonomiska chocken som större än under finanskrisen och prognostiserar ländernas återhämtning till flera år. IMF menar att redan nu är nedgången i industrin jämförbar med finanskrisen, medan fallet i tjänstesektorn är signifikant större.

Initiala data på global nivå och för de stora ekonomierna pekar på en kraftigt vikande konjunktur till följd av covid-19-pandemin. Oljepriset har fallit kraftigt och stora börsvärden har raderats. Närmare 900 000 spanjorer har förlorat sitt jobb sedan Spanien i mitten av mars mer eller mindre stängde ner landet. I USA ökade antalet nyanmälda arbetslösa under vecka 12 med nästan 3,3 miljoner personer. Det är den högsta noteringen med bred marginal sedan man började föra statistik 1967. Fram tills dess låg den högsta noteringen på 695 000 (oktober 1982). Vecka 13 uppgick antalet nyanmälda arbetsökande till 6,6 miljoner. Även i Sverige förväntas stora effekter på arbetsmarknaden och i ekonomin som helhet, men tillgänglig statistik kan ännu inte riktigt fånga vidden av nedgången. Samtidigt har Sverige ännu inte gått lika långt med sina åtgärder för att begränsa smittspridningen som många andra länder.

BEDÖMNING AV UTVECKLINGEN I SVERIGE UNDER 2020

Åtgärderna för att minska smittspridningen har en kraftigt dämpande effekt på hushållens efterfrågan. Samtidigt har leverantörskedjorna brutits sönder och insatsvaror når inte fram vilket hindrar produktionen i stora delar av näringslivet. Därtill tillkommer problem med personalbortfall. Den sammantagna effekten blir minskad ekonomisk aktivitet och stigande arbetslöshet.

I slutet av mars bedömde regeringen att bruttonationalprodukten (BNP) skulle minska med 4 procent under 2020, att sysselsättningsgraden skulle minska och arbetslösheten öka till 9 procent. Det är högre än efter finanskrisen. En utveckling i Stockholm som ligger i paritet med den nationella trenden skulle – mycket grovt räknat – innebära att antalet sysselsatta i Stockholms län minskar med 10 000 personer och att antalet arbetslösa ökar med omkring 30 000 personer jämfört med 2019.

Konjunkturinstitutets prognos (1 april) ligger ungefär i nivå med regeringens bedömning och varnar för en ”synnerligen djup lågkonjunktur”. Det andra kvartalet antas BNP falla med drygt 6 procent. Det är en större nedgång ett enskilt kvartal än både vid finanskrisen 2008 och krisen på 1990-talet. Tillväxten förväntas sedan vara positiv under det tredje kvartalet. Precis som andra prognosmakare lyfter

3 april, 2020

myndigheten fram att läget är osäkert och att prognosen snarare är att betrakta som ett basscenario under vissa antaganden än en prognos.

BEDÖMNING AV NULÄGET I STOCKHOLMS LÄN – KONJUNKTUREN VIKER KRAFTIGT

Stockholm har upplevt och tagit sig igenom flera konjunkturedgångar. På den här sidan millenniumskiftet handlar det bland annat om IT-kraschen under tidigt 2000-tal och den lågkonjunktur som följde i finanskrisen spår, se *bilaga 1*. Under 2019 kom signaler att konjunkturläget försvagats i Stockholms län, se *bilaga 2*. Den övergripande bedömningen var att Stockholms län var på väg in en period av lägre ekonomisk aktivitet, men inte nödvändigtvis en lågkonjunktur. I och med covid-19-pandemin står länet inför en recession.

Det som nu händer, och där merparten av de realekonomiska konsekvenserna kan anas men där det mesta fortfarande ligger framför oss, liknar ingenting annat. Covid-19-pandemin har många dimensioner och omfattar i stort sett hela samhället. Från att inledningsvis fokusera på folkhälsoperspektivet har fokus delvis flyttat från att enbart diskutera smittspridning till att även täcka in de effekter som vi nu ser i samhällsekonomin. Många av dessa effekter är en direkt följd av de åtgärder som har satts in för att begränsa smittspridningen. Hur länge dessa åtgärder ska gälla avgör hur djup och hur lång lågkonjunkturen kommer att vara. Det är först när åtgärderna dras tillbaka som återhämtningen kan inledas och det är först då man kan skapa sig en god överblick över de ekonomiska och sociala värden som har gått förlorade.

De signaler Länsstyrelsen får och som vi tar del av i informationsflödet vittnar om ett mer eller mindre katastrofalt läge bland många av länets företagare och arbetsgivare. Företagen har i mer eller mindre utsträckning stängt ner. Tjänstesektorn som är näringslivets motor i Stockholms län har drabbats hårdast, men nedgången är bred och drabbade näringar förväntas variera i takt med att lågkonjunkturen infinner sig. Kraften i det som nu sker saknar jämförelse med andra kriser, men osäkerheten kring varaktigheten är fortfarande stor. Det finns ännu inte tillräckligt med statistik som fångar kraften i detta. Det är därför inte meningsfullt (eller ens möjligt) att i dagsläget försöka prognostisera den ekonomiska utvecklingen i Stockholms län. I de prognoser eller snarare scenarier som har presenteras bedöms sannolikheten för ett ännu värre utfall som mer troligt än det omvända, i alla fall på kort sikt.

I slutet av april presenterar Konjunkturinstitutet sin regionala serie för Stockholms län (avser då första kvartalet). Det kan bli den första ordinarie statistikprodukten som delvis kan fånga den förväntade nedgången på regional nivå.

Tidig statistik – däribland veckostatistik över arbetslöshet och varsel – indikerar att länet har drabbats i högre utsträckning än riket som helhet, och att det framförallt är de yngre åldersgrupperna som drabbats. Det är en följd av länets näringsgrensstruktur och vilka som huvudsakligen utgör arbetskraften i dessa.

BESKRIVNING AV INITIALT DRABBADE NÄRINGAR

Till skillnad mot exempelvis finanskrisen är det framförallt tjänstesektorn, och särskilt besöksnäringen, som initialt drabbats hårdast. Gemensamt för dessa näringar är att nedgången till största del är en följd av de restriktioner som har införts. Därtill drabbas naturligtvis även andra näringsgrenar. I Stockholm har till exempel Scania permitterat samtliga sina anställda i Södertälje. Det berör 15 000 personer. Runt Scania

3 april, 2020

finns även ett ekosystem av underleverantörer, konsulter och andra B2B-företag som indirekt drabbas när fordonsklustrets ankare mer eller mindre trycker på pausknappen. Anledningen till stängning är inte direkt orsak av de restriktioner som införts, utan beror snarare på stopp i komplicerade globala leverantörskedjor där insatsvaror helt enkelt inte når fram.

Fortsatta neddragningar väntas bland flera av länets små och stora arbetsgivare, däribland företag som Nordic Choice, Swedavia, Casino Cosmopol, Hennes & Mauritz och Scandic för att nämna några. Samtliga dessa företag har varslat personal om uppsägning eller permitterat anställda.

Eftersom näringarna inte fördelar sig jämnt i geografin skiljer sig covid-19-pandemins näringslivsrelaterade effekter inom länet. Ett tydligt sådant exempel är som sagt Scania och Södertälje, ett annat Sigtuna. I Sigtuna består exempelvis det lokala näringslivet av många hotell- och mötesanläggningar kopplat till Arlanda och besöksnäringen. När flygbranschen tvärnitat, Swedavia varslar om uppsägning och möten och konferenser inte längre kan genomföras drabbas det lokala näringslivet hårt.

I det följande beskrivs några av de näringsgrenar som för närvarande är hårt ansatta av covid-19-pandemin. Samtidigt är det viktigt att betona att mycket få delar av näringslivet lämnas opåverkad. De olika näringarna är tätt sammanflätade genom underleverantörer, konsulter och samverkansprojekt.

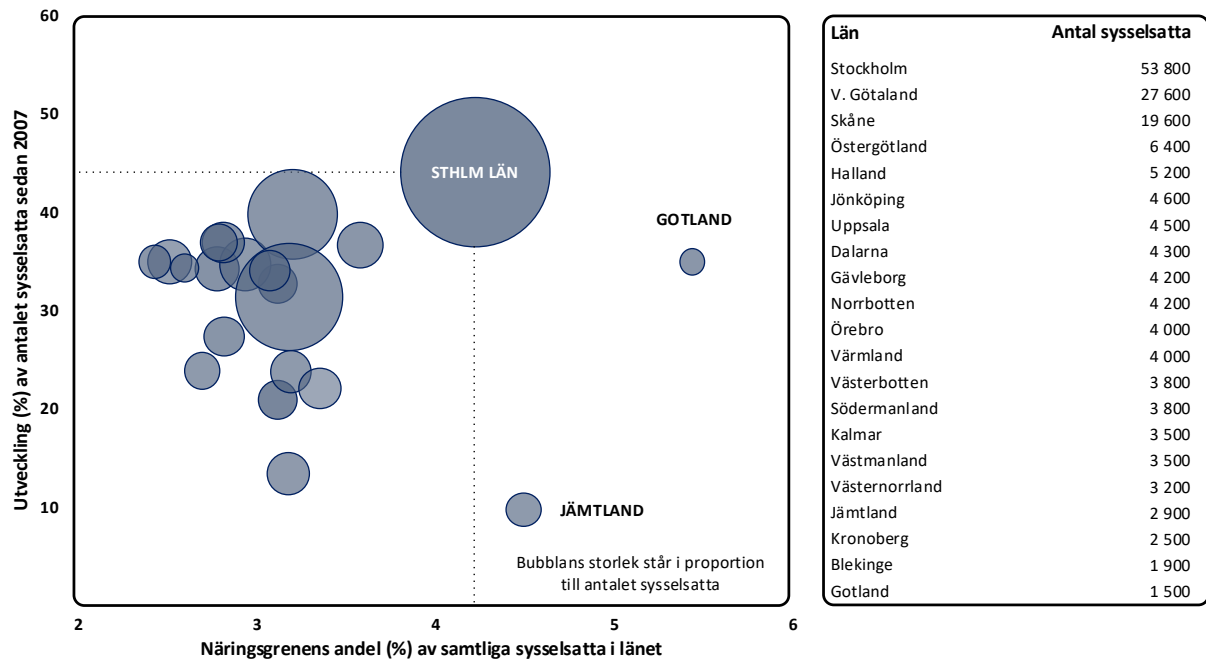
HOTELL & RESTAURANG – 54 000 SYSSELSATTA I STOCKHOLMS LÄN¹

Näringsgrenen Hotell & restaurang har haft en stark sysselsättningstillväxt sedan 2007. Allra starkast har utvecklingen varit i Stockholms län där ökningen beräknas till 44 procent vilket motsvarar drygt 16 400 fler sysselsatta. Sammantaget sysselsätter näringen därmed 54 000 personer. Av dessa sysselsätter restaurang 38 000 och hotell omkring 10 000 personer. Men i näringen som helhet ingår exempelvis även cateringföretag (1 200) och centralkök (knappt 1 000 sysselsatta). Näringen är hårt ansatt av covid-19-pandemin, i Stockholm står exempelvis 9 av 10 hotellrum tomma.

Sett till antalet sysselsatta svarar länet för en knapp tredjedel av näringens samtliga sysselsatta. Mot bakgrund av att den regionala arbetsmarknaden svarar för omkring 25 procent kan det konstateras att näringen har en viss koncentration till huvudstadsregionen. När det gäller omsättningen är koncentrationen till länet ännu tydligare. Allt annat lika innebär att Stockholms län drabbas hårdare om näringen som helhet viker. Näringen – det vill säga företagen – är starkt koncentrerad till Stockholm stad där närmare två tredjedelar är sysselsatta. De sysselsatta är dock bosatta över hela länet.

Samtidigt är Stockholms arbetsmarknad både stor och diversifierad med knappt 1,3 miljoner sysselsatta. Det innebär att näringen utgör drygt fyra procent av den regionala arbetsmarknaden. Det är visserligen en lägre andel än Gotland (5,5 procent) och Jämtland (4,5 procent), men högre än i övriga län. I absoluta tal sysselsätter Gotland och Jämtland tillsammans 4 400 personer. Det innebär att antalet sysselsatta i Stockholms län är mer än 12 gånger fler än det sammanlagda antalet i Gotland och Jämtland. I *diagram 1* och *tabell 1* visas näringens storlek, utveckling och andel av de regionala arbetsmarknaderna för samtliga 21 län.

3 april, 2020

Diagram 1. Antals sysselsatta i Hotell & restaurang, samt näringsgrenens utveckling sedan 2007 och andel av antalet sysselsatta i respektive län. **Källa:** SCB.

Tabell 1. Sysselsatta i Hotell & restaurang, per län 2018. **Källa:** SCB.

Hotell & restaurang sysselsätter många unga. Fördelningen mellan kvinnor och män är jämn, men andelen unga och utrikes födda är överrepresenterade. 40 procent är under 30 år. En stor andel av de under 30 år har även en kort utbildningsbakgrund. Andelen är dubbelt så hög som på arbetsmarknaden i övrigt. Hotell & restaurang har även högst andel sysselsatta med tidsbegränsade anställningar (närmare 4 av 10) enligt nationell AKU-statistik. När dessa anställningar inte förlängs syns det inte i varselstatistiken. Att inte få sin tidsbegränsade anställning förlängd är den vanligaste arbetslöshetsbakgrunden bland de arbetslösa. Med detta som bakgrund kan nuläget för näringen inte betraktas som annat än kritiskt och många företag kommer att gå under.

DETALJHANDELN – 77 400 SYSSLSATTA I STOCKHOLMS LÄN²

Detaljhandel (exklusive handel med motorfordon) sysselsätter knappt 300 000 personer i riket som helhet. Antalet sysselsatta har – sedan 2007 – ökat i något lägre utsträckning än genomsnittet för övriga näringsgrenar. Fördelat på länen har utvecklingen av antalet sysselsatta varit starkast i Stockholm, följt av Uppsala län. I Stockholm ligger utvecklingen marginellt lägre än på arbetsmarknaden i övrigt. Sammantaget sysselsätter detaljhandeln 77 400 personer i Stockholms län. Det utgör drygt sex procent av samtliga sysselsatta i Stockholms län.

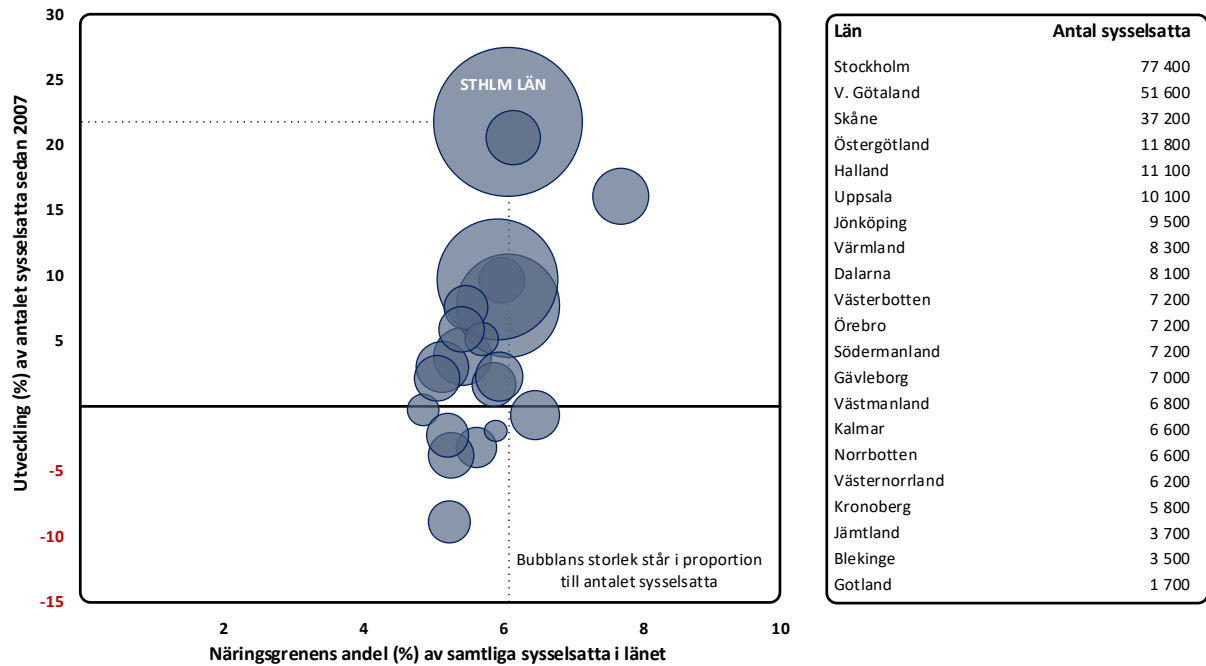
Konjunkturutvecklingen är ojämn, den så kallade dagligvaruhandeln går starkt. Där är utmaningen snarare att snabbt fylla på i hyllorna, hantera personalbrist och säkerställa logistiken. För sällanköpshandeln är läget däremot mörkt, och omsättningen uppgår bara till en bråkdel av tidigare. Utan intäkter är det svårt att undvika konkurs eller neddragning av personalstyrkan.

Sammantaget svarar Stockholms län för en dryg fjärdedel av samtliga sysselsatta inom detaljhandeln. Det innebär att när näringens konjunktur viker och är proportionerligt fördelad mellan länen är Stockholm bara marginellt mer exponerade jämfört med genomsnittslänet. Samtidigt sysselsätter detaljhandeln

3 april, 2020

relativt många personer. Därtill kan även parti- och provisionshandeln adderas som sysselsätter nästan lika många som detaljhandeln i Stockholms län. Den 23 mars meddelade Svensk Handel att 70 000 jobb riskerar att gå förlorade i och med covid-19-pandemin. Om den minskningen realiseras och fördelar sig jämnt geografiskt innebär det 20 000 jobb försvinner i Stockholms län.

I *diagram 2* och *tabell 2* visas näringens storlek, utveckling och andel av de regionala arbetsmarknaderna för samtliga 21 län.

Diagram 2. Antals sysselsatta i detaljhandel, samt näringsgrenens utveckling sedan 2007 och andel av antalet sysselsatta i respektive län. **Källa:** SCB

Tabell 2. Sysselsatta i detaljhandel, per län 2018. **Källa:** SCB

Även detaljhandel domineras av unga och många ungdomar får sitt första arbete inom handeln. Sammantaget är 45 procent under 30 år, och arbetsplatserna domineras av kvinnor som utgör 60 procent av alla sysselsatta (inom parti- och provisionshandel är det omvänt). Drygt 20 000 av de sysselsatta har en utbildning som är kortare än en 3-årig gymnasieutbildning.

Ovan är det framförallt detaljhandeln som behandlats. Handel som helhet (partihandel och handel med motorfordon) sysselsätter närmare 166 000 personer i Stockholms län.

TRANSPORTMEDEL TILLVERKNING – STOPP I SÖDERTÄLJE

Av alla sysselsatta i transportmedeltillverkning är knappt hälften sysselsatta i Västra Götaland. Stockholm som inte brukar betecknas som industri- eller tillverknings ekonomi är ändå det län med näst högst andel efter Västra Götaland, 17 procent. Det finns även ett flertal studier som pekar på betydande sysselsättningsmultiplikator för just fordonsindustrin. Skattningar (SCB 2015) visar att om fordonsindustrin växlar upp med 1 000 sysselsatta förväntas ytterligare 1 000 jobb att tillkomma i näringslivet. Andra studier pekar på ännu större multiplikatoreffekter, se till exempel BRG 2017.

Antalet direkt sysselsatta i det regionala näringslivet är nästintill uteslutande koncentrerade till en kommun; Södertälje. Förklaringen är förstas Scania. Företaget har nu permitterat 19 000 anställda i Sverige. Det innebär att i princip samtliga anställda i Södertälje – 15 000 personer – berörs. Skälet är komponentbrist och störningar i leverantörs- och logistikkedjan till följd av covid-19. Det är dock inte bara

3 april, 2020

anställda hos Scania som berörs, utan hundratals underleverantörer. Enligt branschorganisationen FKG har dessa underleverantörer 40–50 000 medarbetare. Genom att följa sådana logikkedjor inser man snabbt att när det tvärnitat i så många branscher samtidigt riskerar hela samhällsekonomin att stanna upp och få lämnas oberörda.

Scania är den enskilt största arbetsgivaren (utanför offentlig sektor) för ett flertal kommuner i Stockholms län och Sörmland. Företaget har även stor betydelse för Södertälje kommun och bidrar till att balansera näringslivets rumsliga utbredning i den södra regionhalvan.

RINGAR PÅ VATTNET

Få delar av näringslivet lämnas opåverkad av covid-19-epidemin. En del av de som påverkats i störst utsträckning har nämnts ovan men samtidigt finns det många fler. Transport och magasinering sysselsätter exempelvis omkring 55 000 personer i Stockholms län. Här ingår en rad näringar som alla är hårt drabbade av covid-19-pandemin. Till dessa hör till exempel flygbolag med drygt 4 000 sysselsatta. Flygplatser och andra serviceföretag till lufttransport sysselsätter ytterligare 5 000 personer, taxiföretag sysselsätter omkring 9 000 och rederier 1 500 personer.

De delar som idag är satta under hårt tryck lämnar ringar på vattnet. Idag hör besöksnäring, transportmedelstillverkning, handeln till de delar av näringslivet där läget är mycket ansträngt. Vad händer när handel- och tjänsteföretagen – ofta små och medelstora företag – går i konkurs *en masse* och inte längre betalar sina hyror? Då riskerar även den högt belånade fastighetssektorn att dras med i fallet. Hittar man nya hyresgäster, hur lång tid tar det, och till vilken hyresnivå?

I början av april rapporterades det exempelvis att Hennes & Mauritz med huvudkontor i Stockholm att företaget permitterar 10 000-tals anställda, varav de flesta finns i Sverige. H&M är en av länets största privata arbetsgivare. Bara på inom tech kommer (enligt uppgift) tusentals att permitteras eller få sluta. Orsaken till åtgärderna är intäktsbortfall genom att butiker i stort sett är tomma. Samtidigt nämns att företaget inte lyckats förhandla ned butikshyrorna som en bidragande faktor. Liknande åtgärder är att vänta från fler företag av samma anledning, även om regeringen avsätter fem miljarder kronor i stöd för tillfälligt sänkta hyror i utsatta näringar.

Den vikande konjunkturen riskerar även att påverka bostadspriserna. I länet har prisutvecklingen varit stark under en längre tid. I Stockholm ökade priserna på såväl bostadsrätter som villor i februari enligt Valueguard. En starkt bidragande anledning till den långsiktiga prisutvecklingen är stark sysselsättningstillväxt och god inkomstutveckling för flera grupper i länet. Om sysselsättningen viker och hushållens finansiella förmögenheter urholkats via börsfall kommer bostadspriserna i länet att falla. Samtidigt kan lägre tillväxt bidra till att hålla kvar räntorna på en låg nivå, vilket skulle åtminstone dämpa en nedgång.

SYSSELSÄTTNING- OCH ARBETSLÖSHETSSTATISTIK PÅ REGIONAL NIVÅ

Än så länge saknas det bra statistik rörande sysselsättning och arbetslöshet i Stockholms län. 21 april presenterar SCB sin Arbetskraftsundersökning (AKU) för det första kvartalet. Den kommer inte att fånga (hela) kraften i nedgången på regional nivå eftersom den täcker in hela första kvartalet och särredovisar inte för mars. Dessutom är det en urvalsundersökning, vilket innebär att det blir svårt att nå signifikanta förändringar på regional nivå. Mot bakgrund av de problem som SCB har haft med denna statistikprodukt (brister i de delar av insamling som skett av en underleverantör) har urvalet reducerats vilket gör att

3 april, 2020

punktskattningarna får större konfidensintervall. Däremot kan statistiken för mars månad på nationell nivå vara en värdefull uppgift. En månad senare (20 maj) redovisar SCB den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken (KS) för det första kvartalet. Inte heller den förväntas dock fånga kraften i nedgången av samma skäl som AKU; den redovisas på kvartalsnivå och den kraftiga nedgången inleddes först i slutet av kvartalet.

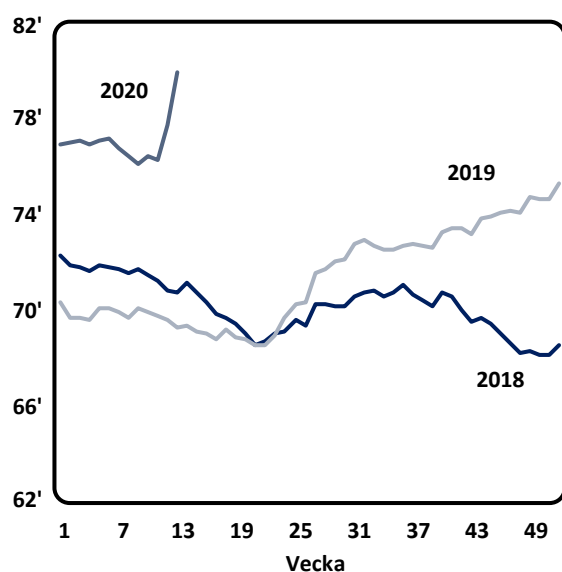
STOR ÖKNING AV ANTALET ARBETSLÖSA UNDER DE SENASTE TVÅ VECKORNA

Arbetsförmedlingen följer inte sysselsättningsutvecklingen. Däremot publicerar myndigheten vecko- och månadsstatistik över antalet inskrivna arbetslösa. Arbetsförmedlingens statistik är att betrakta som verksamhetsstatistik. Redovisningen bygger på Arbetsförmedlingens registeruppgifter om bland annat inskrivna arbetslösa och om nyanmälda lediga platser. Veckostatistiken redovisas utan säsongrensningar och det är den statistiken som presenteras nedan. Med arbetslös avses här personer som är öppet arbetslösa eller deltar i program.

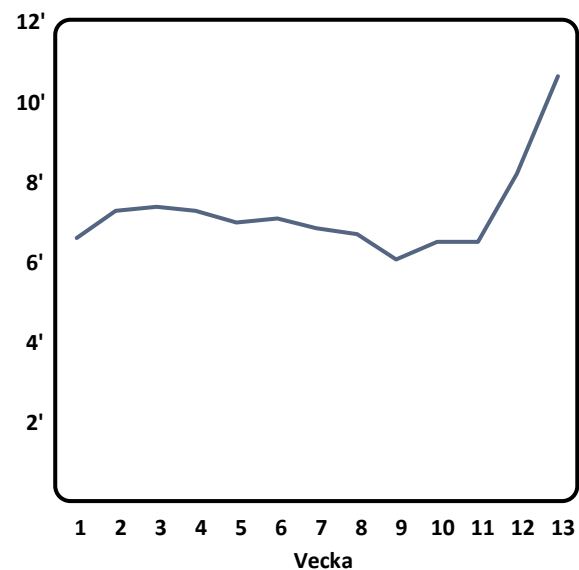
I Arbetsförmedlingens statistik ser man en förändring under de senaste två veckorna, det vill säga under vecka 12 och 13, se *diagram 3* och *4*. Under dessa två veckor ökade antalet arbetslösa i riket som helhet med 7 200 personer. I Stockholms län ökar antalet med 3 600 personer under motsvarande period till knappt 80 000 arbetslösa. Ökningen var större under den senaste veckan.

Det innebär att Stockholm, som svarar för en fjärdedel av arbetsmarknaden, svarar för hälften av ökningen i arbetslöshet. Det är visserligen inga stora ökningarna i absoluta tal, men sen 2007 saknas det tvåveckorsperioder³ där ökningen varit lika stor som under de senaste två veckorna. Det är en indikation på att konjunkturedgången till stor del är koncentrerad till huvudstadsregionen. Mot bakgrund av näringsgrensstrukturen och covid-19-pandemins (relativt andra län) stora spridning och därmed ett större utbuds- och efterfrågefall i länet var utfallet i arbetslöshet förväntat.

På kort sikt kommer antalet arbetslösa fortsätta att öka i Stockholms län. Ökningstakten förväntas vara kraftig mot bakgrund av de signaler länets företagare och arbetsgivare lämnar. Det stora antalet personer som varslats om uppsägning i Stockholms län (se nedan) är en annan indikator på ökad arbetslöshet och sjunkande sysselsättning framöver.

Diagram 3. Utveckling av antal arbetslösa i Stockholms län per vecka för åren 2018, 2019 och 2020, tusentals.

Diagram 4. Differens arbetslösa 2020 jämfört med 2019 per vecka, tusentals. **Källa:** Arbets-

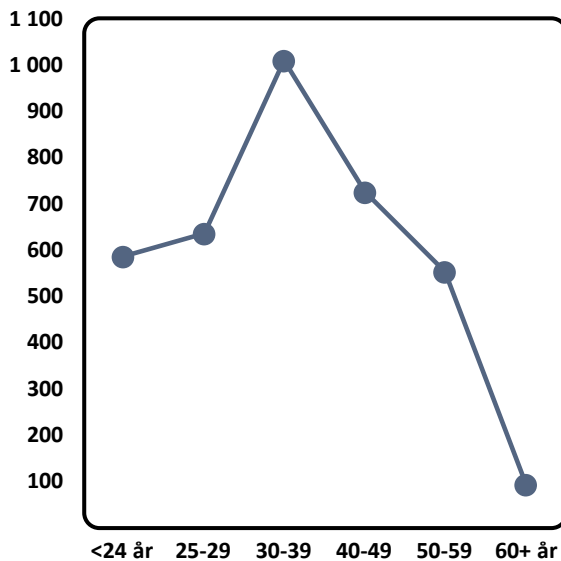
3 april, 2020

Källa: Arbetsförmedlingen.

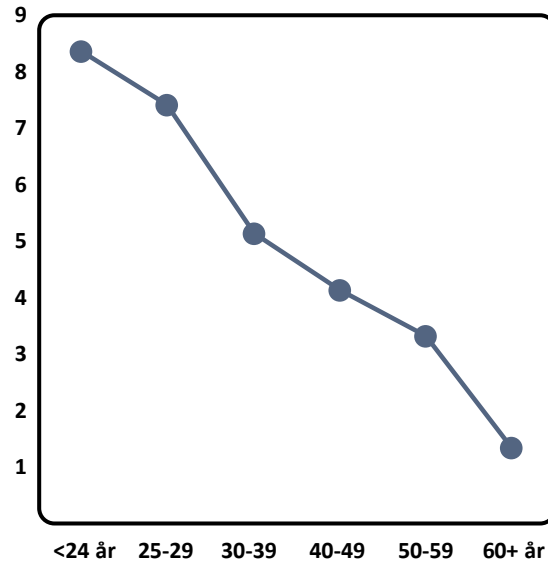
förmedlingen.

ÖKNINGEN SKER I DE YNGRE ÅLDERSGRUPPERNA

Ökningen av antalet arbetslösa förklaras i stor utsträckning av såväl den absoluta och relativa ökningen av antalet arbetslösa i de yngre åldersgrupperna. Även det förklaras av att unga är överrepresenterade i de näringsgrenar som initialt drabbats hårdast av pandemin. Bland personer under 30 år ökar antalet arbetslösa med 1 200 personer och med drygt 1 000 personer i åldersgruppen 30-39 år under en tvåveckorsperiod, se *diagram 5*. Uttryckt i relativa termer ökar antalet arbetslösa under 25 år med drygt 8 procent. Bland personer 50 år eller äldre beräknas ökningen till knappt 3 procent, se *diagram 6*.

Diagram 5. Förändring antal arbetslösa i Stockholms län under de senaste två veckorna, per åldersgrupp. **Källa:** AF.

Diagram 6. Förändring arbetslösa (%) under de senaste två veckorna i Stockholms län, per ålder. **Källa:** AF.

VARSEL OM UPPSÄGNING I STOCKHOLMS LÄN – NIVÅERNA ÄR MÅNGDUBBELT HÖGRE

I samband med finanskrisen inleddes en varselvåg i såväl riket som i Stockholms län. Under februari 2009 nåddes den högsta nivån för en enskild månad då närmare 3 800 personer varslades om uppsägning i Stockholms län. Under den 12-månadersperioden när intensiteten var som högst (oktober 2008 till september 2009) summerade antalet berörda personer till knappt 29 000.

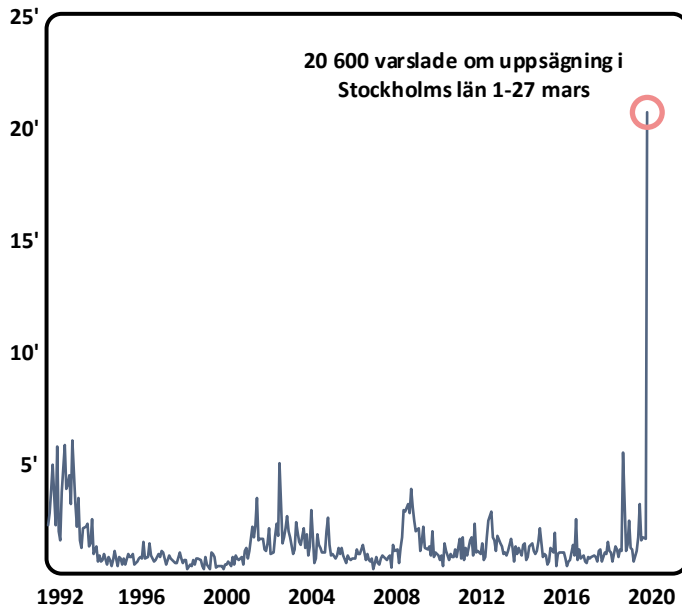
Under perioden 1–27 mars 2020 varslades 36 800 personer om uppsägning i riket som helhet. Det är med god marginal det högsta antalet under en enskild månad under hela tidsserien (1992–2020). Under motsvarande period varslades 20 600 om uppsägning i Stockholms län, se *diagram 7* och *tabell 3*. Det är mer än fem gånger fler än under februari 2009. Under hösten 2019 ändrades hur varslens fördelas regionalt, länstillhörigheten baseras nu på företagets (organisationsnumrets) geografiska tillhörighet. Det kan innebära en viss uppblåsning av länets uppgifter, men bedömningen är ändå att tyngdpunkten ligger i Stockholms län.

Länsstyrelsen har uttryckligen frågat Arbetsförmedlingen om myndigheten har möjlighet att redovisa varslens fördelning på näringsgrensnivå i Stockholms län. Arbetsförmedlingen har meddelat att detta inte är möjligt. Sett till den nationella statistiken är det dock även fortsättningsvis Hotell och restaurang som drabbats i högst utsträckning med närmare 12 000 berörda personer.

3 april, 2020

I konjunkturneutrala situationer svarar varsel för en ganska liten del av inflödet i arbetslöshet. Den vanligaste arbetslöshetsbakgrunden är tidsbegränsade anställningar som av olika anledningar inte har förlängts. Det finns anledning att tro att en stor del av de tidsbegränsade anställningarna inte kommer att förlängas, särskilt inte i utsatta näringar. Därtill kommer förstärkt timanställda och personer som är på väg att lämna utbildningssystemet för ett inträde på arbetsmarknaden. För dessa grupper är många dörrar nu stängda.

Diagram 7. Personer berörda av varsel i Stockholms län, månadsdata sedan 1992 till mars 2020, tusental. **Källa:** Arbetsförmedlingen.

Per näringsgren (riket)	
Jordbruk	16
Tillverkning	2 013
Vattenförsörjning	409
Bygg	1 210
Handel, motorfordon	2 686
Transport	3 733
Hotell/rest.	11 887
IKT	1 748
Finans- och försäkring	15
Fastighetsverk.	96
Företagstjänster	2 204
Uthyrning/fastighetstj. mm	7 888
Utbildning	303
Vård & omsorg	626
Kultur	1 203
Annan service	763
Totalt	36 800

Tabell 3. Fördelningen personer berörda av varsel (1-27 mars) i riket. **Källa:** AF.

FÄRRE VARSEL INOM INDUSTRIEN

Inom industrin är antalet berörda personer på en förhållandevis låg nivå och där använder företagen sig istället av permitteringar för att klara sig igenom krisen. Under varselvågen som följde av finanskrisen var det framförallt industrin och byggverksamheten som drabbades. Under november 2008 rörde exempelvis 70 procent av alla varsel industrin och byggsektorn. Under 1-27 mars 2020 låg andelen under 9 procent. En sådan varselbild innebär att Stockholm som har en tydlig tyngdpunkt i den tjänsteproducerande delen av ekonomin kommer att drabbas av fler varsel och sin förlängning arbetslöshet än andra län.

Även om läget är allvarligt i den tjänsteproducerande delen av ekonomin lämnas inte tillverkningsindustrin opåverkad. Inköpschefsindex för industrisektorn⁴ för mars månad redovisade den största månatliga nedgången i inköpschefsindexets historia. Det är ytterligare ett tydligt tecken på att covid-19-pandemins effekter på svensk tillverkningsindustri har slagit igenom med stor kraft. Om problemen i leverantörskedjorna kvarstår riskerar försämringen att tillta.

SÅRBARA GRUPPER

Mot bakgrund av vad som skett i tidigare konjunkturedgångar förväntas grupper med svag ställning på arbetsmarknaden att drabbas hårdast. Samtidigt är den här krisen som angetts ovan ovanlig till sin karaktär. Den har potentialen att (åtminstone tillfälligt) slå ut hela näringar, det handlar inte om att företag överlag använder "osthyveln" för att skära bort 10–15 procent av sin personalstyrka. Bland de företag/näringsgrupper som varslar (initialt) kommer varsel och neddragningarna att svara för en mycket stor

3 april, 2020

andel av företagens totala personalstyrka. Det handlar inte om nedskärningar på marginalen för att vässa konkurrenskraften eller för att dra ned på icke nödvändiga kostnader.

Som framgår ovan har krisen inneburit ett hårt slag för de branscher som sysselsätter en stor andel unga och utrikes födda. Tidig statistik visar också att framförallt unga har blivit arbetslösa. Den utvecklingen förväntas accentueras under våren. Arbetslösheten inom dessa grupper förväntas därför öka och den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden i Stockholms län för till exempel gruppen utrikes födda kommer att brytas med försämrad integration som följd.

Från Länsstyrelsens medborgarundersökning vet vi att det är en förhållandevis stor grupp människor i Stockholms län som saknar ekonomiska marginaler. Länsstyrelsen mäter detta genom att fråga om invånarna klarar en oväntad utgift och hur ofta de har svårigheter att betala sina räkningar. Genom korstabulering beräknas andelen som lever med små ekonomiska marginaler till 7–8 procent. Det motsvarar omkring 140 000 personer. För dessa personer riskerar arbetslöshet och förlorad inkomst att få stora (ekonomiska och sociala) konsekvenser. Andelen med små ekonomiska marginaler är högre bland unga än bland äldre, högre bland inrikes födda än utrikes födda och andelen avtar i takt med stigande utbildningsnivå. De är också i dessa grupper som arbetslösheten och därmed inkomster förväntas utvecklas negativt. Dessa personer är inte heller jämnt fördelade i geografien vilket innebär att krisen riskerar att få en inomregional dimension som på sikt riskerar att öka de inomregionala, geografiska klyftorna.

En stor del av de som blir arbetslösa kommer att kunna lämna arbetslösheten när konjunkturen åter vänder upp, men många riskerar att tappa sitt fotfäste på arbetsmarknaden. Därtill kommer många av de som var arbetslösa redan innan lågkonjunkturen få en längre väg till arbetsmarknaden. En viktig åtgärd blir därför att – i likhet med vad som genomfördes under finanskrisen - kraftigt förstärka kapaciteten i utbildningsväsendet och utöka antalet studieplatser.

ÅTGÄRDER FÖR ATT MÖTA UTVECKLINGEN

En stor mängd statliga åtgärder har satts in för att mildra effekterna av covid-19-pandemin. I det ingår bland annat insatser för att underlätta för företag att låna, tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader, statligt övertagande av sjuklöneansvar, tillfälligt sänkta socialavgifter, möjlighet till korttidspermittering, förstärkt arbetslöshetsersättning, krispaket till kommuner och regioner med mera. Alla dessa åtgärder i kombination med lägre skatteintäkter kommer att resultera i att det blir ett stort underskott i den offentliga sektorns finansiella sparande.

Kommuner och regioner (landsting) har förstås inte samma möjligheter att lansera storskaliga åtgärdsprogram som regeringen, men många av de åtgärder som olika kommuner annonserat har en målgrupp som ofta hamnar mellan stolarna; de små och medelstora företagen (SME). För dessa kan många av de åtgärder som kommunerna presenterar ha betydelse. SME är ofta en bortglömd målgrupp i dessa sammanhang. Bland de näringslivsinsatser som länets kommuner tagit fram återfinns åtgärder som uppskov för olika typer av tillsynsavgifter, korta betalattider till leverantörer, förlänga betalningstider på hyror i kommunägda lokaler, inte avboka bokade konferenser med mera. I vissa kommuner med stora arbetsgivare som nu drar ned på antalet anställda eller i kommuner med en stor del av sitt näringsliv bestående av drabbade näringarna riskeras mycket kraftiga effekter i den lokala ekonomin.

Samtidigt drabbas stat, kommuner och regioner (landsting) själva av den ekonomiska inbromsningen. Det handlar om en försämrad bild på såväl utgifts- som intäktssidan. Konsekvenserna är dock svåra att uppskatta. Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer (20 mars) att skatteunderlagets tillväxt för

3 april, 2020

2020 kan landa på 1,5 procent istället för 2,4 procent. Nedskrivningen innebär intäktsbortfall – jämfört med kommunernas budget - på flera miljarder kronor för Sveriges kommuner och regioner. Dessutom tillkommer exempelvis uteblivna verksamhets- och hyresintäkter. På utgiftssidan tillkommer merkostnader för omsorgen för kommuner och hälso- och sjukvården för regioner. Utgifterna för ekonomiskt bistånd och kostnaden för socialtjänsten väntas också öka. Det var mot den bakgrunden som regeringen beslutade om ytterligare tillskott till kommuner och regioner på 15 miljarder kronor 2020 och ytterligare 12,5 miljarder per år de kommande två åren. 70 procent ska gå till kommuner och 30 procent till regionerna.

SKR ska publicera sin skatteunderlagsprognos den 29 april. Den 11 maj publicerar SKR Ekonomirapporten, som belyser regionernas och kommunernas ekonomiska situation och förutsättningar samt den förväntade samhällsekonomiska utvecklingen på några års sikt.

I Stockholm samarbetar Strukturfondspartnerskapet och andra regionala aktörer med de förvaltade myndigheterna för att förbereda formerna för att kunna utlysa medel för projekt med fokus på åtgärder kopplade till covid-19.

Avslutningsvis bör det även lyftas fram att näringslivet gör många insatser för att bistå i arbetet. Scania har till exempel skickat produktions- och logistikpersonal till Getinge (medicinteknikbolag) för att hjälpa öka produktionen av respiratorer. Företag som upplever ökad efterfrågan på sina produkter har även bett drabbade företag att låna ut sin personal under krisen så arbetsgivaren kan undvika varsel. Andra företag ställer om sin produktion, modeföretag tillverkar skyddskläder, Essity med huvudkontor i Stockholm planerar att tillverka munskydd och bryggerier (och universitet) tillverkar handsprit.

KOMMANDE PUBLICERINGAR

Länsstyrelsen avser att följa utvecklingen i länet löpande. I *tabell 4* återges några av de ordinarie publiceringar i närtid (vissa nationella) som kan användas för att belysa utvecklingen. *Läget i länet – arbetsmarknad och ekonomi* för första kvartalet 2020 beräknas publiceras i mitten av maj.

Undersökning/variabel	Mätperiod	Publicering	Källa
Arbetslöshet	Mars	15 april	Arbetsförmedlingen
Varsel om uppsägning	Veckor, löpande	Måndagar	Arbetsförmedlingen
AKU	Första kvartalet	21 april	SCB
Arbetslöshet (antal)	Veckor, löpande	Måndagar	Arbetsförmedlingen
Konkurser	Mars	15 april	SCB
Konjunkturindex	Första kvartalet	29 april	Konjunkturinstitutet
Utrikeshandel	Mars	28 april	SCB
Kortperiodisk S. (KS)	Första kvartalet	20 maj	SCB
Nyföretagande	Månad, löpande	Första vardagen, mån.	Bolagsverket
Detalj. försäljning	Mars	28 april	SCB
Hushållskonsumtion	Mars	8 maj	SB
Lönesumma	Första kvartalet	Början juni	SCB
BNP	Första kvartalet	29 maj	SCB
Omsättning	Första kvartalet	Mitten juni	SCB
Vakanser/lediga jobb	Första kvartalet	20 maj	SCB
Läget i länet	Första kvartalet	Mitten maj	LST:s syntes av ovan

Tabell 4. Urval av kommande publicering som kan användas för att spegla den nationella och regionala utvecklingen.

3 april, 2020

BILAGA 1 - TIDIGARE KONJUNKTURNEDGÅNGAR I STOCKHOLMS LÄN

Under 2000-talet har Stockholm haft två djupare konjunktturnedgångar. Den första skedde under tidigt 2000-tal och kopplas ihop med den så kallade IT-krisen. Bakgrunden var att så kallade unga dotcom-bolag med på ny teknik ledde till förhoppningar om att den nya tekniken skulle förändra befintliga affärsmodeller. Tilltron var stor och växande. Bolagen övervärderades och tvingades sedermera i konkurs eller till försäljning. Det resulterade i den så kallade IT-kraschen. Krisen var geografiskt asymmetrisk, det vill säga tyngdpunkten i "den nya ekonomin" låg i Stockholms län så när bubblan väl sprack drabbades huvudstadsregionen i högre utsträckning än andra delar av riket.

Den andra djupa konjunktturnedgången följde av finanskrisen 2007–2008. Det var en global finansiell kris med rötter på USA:s lånemarknad och i så kallade subprime lån (lån som riktar sig till mindre kreditvärdiga låntagare). Investmentbanker fick till slut allvarliga problem och sinnebilderna för själva krisen är ofta när investmentbanken Lehman Brothers försattes i konkurs i september 2008. Centralbanker och regeringar pumpade in tusentals miljarder kronor i det ekonomiska systemet för att rädda bankerna och få igång ekonomin igen. Det gjorde att länder som redan hade stora statskulder drog på sig ännu större skulder och fick problem då deras kreditbetyg sänktes med stigande räntor som följd. Det är också bakgrunden till den så kallade skuldskrisen i Europa. För Sverige och Stockholm innebar de följande åren en kraftig konjunkturrell inbromsning. Det visade sig till exempel via en kraftig ökning av antalet personer som varslades om uppsägning. I Stockholms län varslades närmare 30 000 personer på ett år fr.o.m. det fjärde kvartalet 2008. Återhämtningen och utvecklingen sedan finanskrisen var dock starkare i Stockholms län jämfört med övriga riket. En av förklaringarna till att Stockholm – relativt andra län – visade på stor motståndskraft och snabba återhämtning var näringslivets bredd och tyngdpunkt i tjänstenäringarna.

Nu står Stockholm inför en ny lågkonjunktur och med största sannolikhet inför en recession. Dagens situation är exceptionell. Läget och effekterna på arbetsmarknaden och i ekonomin i stort är svårbedömd. Precisa beskrivning av effekter på 1–3 månaders sikt är i dagsläget omöjligt att klä i termer av meningsfulla (kvantitativa) regionala prognoser. Under överskådlig framtid får man nog snarare arbeta med olika kvalitativa scenarier.

Drivkraften bakom och orsakerna till denna (förväntade) nedgång är inte jämförbar med de övriga två kriserna som mycket kort beskrivits ovan, men oavsett de bakomliggande orsakerna kan konsekvenserna användas som referenspunkter vid bedömning av hur pandemin kan slå mot länets ekonomi och arbetsmarknad.

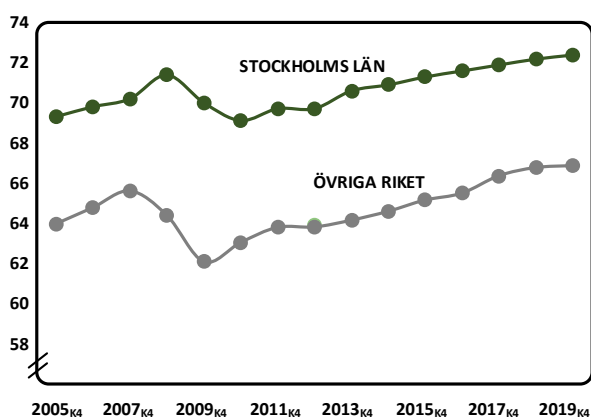
3 april, 2020

BILAGA 2 – BAKGRUND, EKONOMI OCH ARBETSMARKNAD I STOCKHOLMS LÄN

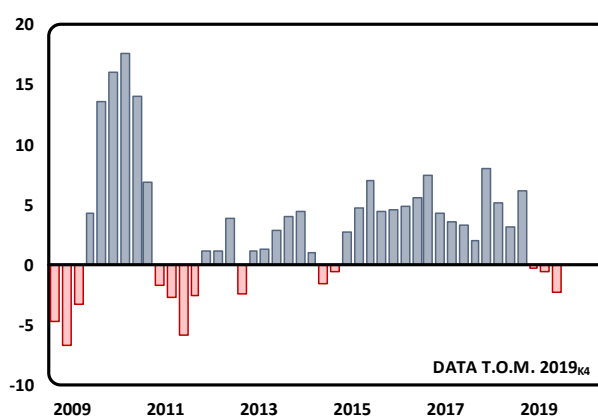
Arbetsmarknaden i Stockholm län har utvecklats starkt under närmare ett decennium. Antalet sysselsatta har ökat kraftigt under perioden. Sammantaget ökade antalet sysselsatta med drygt 220 000 personer. Det motsvarar 35 procent av rikets samlade sysselsättningstillväxt. Ökningen innebar att andelen sysselsatta har ökat successivt och uppgick till 72,4 procent under fjärde kvartalet 2019, se *diagram B1*. Aldrig har andelen sysselsatta länsinvånare varit högre. Få – om ens någon – annan EU-region når upp till länets sysselsättningsnivå. Sysselsättningen har ökat för både bland inrikes och utrikes födda, och såväl män som kvinnor har haft en positiv utveckling.

Under 2019 inleddes dock en inbromsning. Sysselsättningsökningen bromsade in och arbetslösheten ökade. Den regionala serie som Konjunkturinstitutet presenterade för Stockholm rörande det fjärde kvartalet visade också att konjunkturläget var svagare än normalt. Även omsättning i näringslivet och lönesumman har utvecklats svagare under de senaste kvartalen, se *diagram B2*. Inbromsningen på arbetsmarknaden och i ekonomin har dock varit måttlig. Länsstyrelsens övergripande bedömning är att trenden fortsatte under inledningen av 2020. I och med pandemin bedöms den regionala konjunkturen kraftigt försvagad.

Länets bruttoregionprodukt per capita står sig väl i jämförelse med andra EU-regioner. Nivån är 64 procent högre än EU-genomsnittet. I en svensk kontext har länets andel av Sveriges samlade BNP succesivt ökat under det senaste decenniet. Länets bidrag till BNP-tillväxt under denna tidsperiod beräknas till en dryg tredjedel. Sammantaget har Stockholms län stärkt sin position och utvecklingen på arbetsmarknaden och i ekonomin som helhet har varit mer gynnsam i Stockholms län än i riket som helhet.

Diagram B1. Andel sysselsatta (15-74 år) i Stockholms län och övriga riket, procent. **Källa:** SCB/AKU.

Diagram B2. Näringslivet omsättning i Stockholm län, utveckling på ett års sikt (fasta priser), procent. **Källa:** SCB/Länsstyrelsens bearbetning.

3 april, 2020

---

¹ I PM daterad 19 mars användes antalet anställda 2019, här används RAMS-data som mäter sysselsatta (förvärvsarbete) 2018 därför kan uppgifterna skilja sig åt.

² I PM daterad 19 mars användes antalet anställda 2019, här används RAMS-data som mäter sysselsatta (förvärvsarbete) 2018 därför kan uppgifterna skilja sig åt.

³ Vid årsskiftet, det vill säga från v.52 till v.1 hoppar antalet arbetslösa till följd av en del naturliga orsaker. Vid ett tillfälle, årsskiftet 2009/2010 var ökningen större under en tvåveckorsperiod men vid sidan av det tillfället som inte hade förklaringar i konjunkturella förändringar har ökningen av antalet arbetslösa under två veckor aldrig varit högre under tidsserien (2007-2020).

⁴ Nationell statistik som tas fram av Swedbank/Silf